

VN/12625/2023
VN/12625/2023-UM-8

27.8.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ulkoministeriön lausunto; Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt ulkoministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Yleistä

Yleisesti ottaen ulkoministeriö pitää ydinenergialain uudistamista myönteisenä. Toimiva, ajantasainen ydinenergialaki voi tukea Suomen kilpailukykyä investointikohteena ja näin tukea talouskasvua. Suomalaisella ydinteknologialla voi olla myös vientipotentiaalia, mitä voidaan tukea toimivalla, ajantasaisella lainsäädännöllä. On myönteistä, että tuke-
malla ydinenergian tuotantoa voidaan hillitä ilmastonmuutosta.

Ulkoministeriön näkökulmasta on erittäin tärkeää, että ydinenergialainsäädäntö on jatkos-
sakin Suomen kansainvälisten velvoitteiden mukainen. Ydinenergialakiin esitetään 35:ää,
jossa säädetään, että ydinenergian käyttöön sovelletaan, mitä Suomea velvoittavissa
ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa määrätään. Tämä on toimiva viittaus, joka mah-
dollistaa kansainvälisen sääntelyn kehittymisen.

Ydinaseiden leviämisen estäminen

Ulkoministeriö korostaa etenkin ydinsulkusopimuksen (SopS 10 ja 11/1970, jäljempänä
myös NPT) merkitystä. Tämä sopimus on huomioitu hyvin hallituksen esityksessä. On hy-
vä, että etenkin ydinaseiden leviämisen estämistavoitetta on korostettu hallituksen esi-
tyksessä. Ydinaseiden leviämisen estäminen on erittäin tärkeää nykyisessä maailmanpo-
liittisessa tilanteessa, kun vallitsee riski ydinaseiden leviämisestä ydinsulkusopimuk-
sessa määriteltyjen tunnustettujen ydinasevaltioiden ulkopuolelle. Lakiuudistuksen koko-
naisuudessaan voidaan katsoa tukevan toista NPT-sopimuksen keskeistä pilaria, ydine-
nergian rauhanomaista käyttöä.

Ydinmateriaalivalvonta

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ulkoministeriö
PL 176
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Ulkoministeriö
Laivastokuja 3
00160 Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

+358 2 951 6001

Faksi
Fax
Fax

+358 9 629 840

S-posti, internet
E-post, internet
E-mail, internet

kirjaamo.um@gov.fi
www.um.fi

Ydinmateriaalivalvonta on uuden lain ydinsisältöä. Ydinaseiden leviämisen estämisen osalta Suomi on perinteisesti painottanut IAEA:n ydinmateriaalivalvontaa ja valvonnan kehittämistä. Suomi on tavoitellut korkeaa valvontatasoa ja edistänyt sitä myös kansainvälisissä yhteyksissä. Näin tulee olla myös jatkossa. Osana hallinnollisen taakan vähentämistä laista poistettaisiin vaatimus Säteilyturvakeskuksen hyväksymälle ydinlaitoksen ydinmateriaalivalvonnan vastuuhenkilölle. Ulkoministeriö kehottaa kuitenkin varmistamaan, että Säteilyturvakeskuksella on tarvittavat välineet todentaa luvanhaltijan henkilöstön ydinmateriaalivalvontaa koskeva osaaminen. Muilta osin ulkoministeriö ei ota kantaa ydinmateriaalivalvontaa koskeviin yksityiskohtaisiin säännöksiin, mutta korostaa olevan keskeistä, että jatkossakin noudatettavassa järjestelmässä kaikki ydinenergian kanssa tekemisissä olevat toimijat sitoutetaan korkean ydinmateriaalivalvonnan tason tavoittelemiseen.

Uuden ydinenergialain 15 §:n 4 momentissa säädettäisiin, että Säteilyturvakeskus *”vastaa Suomea sitovan ydinalan kansainvälisen sopimuksen mukaisesti ydinmateriaalivalvontaan liittyvien Suomen valtiota koskevien tietojen toimittamisesta Kansainväliselle atomienergiajärjestölle.”* Nykyisessä eli kumottavassa ydinenergialaissa ei vaikuta olevan vastaavaa säännöstä. Suomen perustuslain 93.3 §:n mukaan ulkoministeriö ilmoittaa *”ulkopoliittisesti merkittävät kannanotot”* kansainvälisille järjestöille. Ulkoministeriö ei kuitenkaan näe estettä säätää, että ydinmateriaalivalvontaan liittyvistä Suomen valtion tietojen toimittamisesta IAEA:lle vastaa STUK, sillä niiden osalta kyse ei vaikuttaisi olevan ulkopoliittisesti merkittävistä tiedoista.

Ydinräjähteitä koskeva kielto

Ulkoministeriö kiinnittää huomiota myös ehdotettavan lain 6 §:ään, ydinräjähteitä koskevaan kieltoon. Jatkossa ydinräjähteitä koskeva kielto olisi samassa luvussa muiden yleisten periaatteiden ja velvoitteiden, erityisesti ydinmateriaalivalvontaan liittyvien velvoitteiden kanssa, mikä vaikuttaa luontevalta. Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena ei ole muuttaa oikeustilaa. Siinä on todettu, että tarvittaessa asiaan palataan sotilasräjähteitä koskevan sääntelyn uudistamisen yhteydessä. Ulkoministeriö näkee tarpeelliseksi, että asiaa käydään myöhemmin tarkemmin ja perusteellisemmin läpi myös ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkökohtien osalta.

Vientivalvonta

Ulkoministeriö näkee ehdotukseen sisältyvän muutoksen kaksikäyttötuotteeksi luokiteltavan ydinjätteen vientiluvituksen toimivaltaisen viranomaisen osalta hyvänä. Ydinjätteen vientiin liittyy useita erityispiirteitä, joiden vuoksi ehdotettu selkeytys tehostaa tällaisten hakemusten käsittelyä. Ulkoministeriö huomioi kuitenkin, että EU:n vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 mukaisten ydinjätettä koskevien vientilupahakemusten käsittelyssä ehdotetun lain 217 § 2 momentin mukaisesti tehtävässä lupaharkinnassa on pyydettävä lausuntoa ulkoministeriöltä. Ulkoministeriö katsoo, ettei muilla viranomaisilla ole muutoin saatavilla riittävää tietoa lupaharkintaa varten koskien sitä, onko vienti hyväksyttävissä vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 15 artiklassa viitattujen perusteiden mukaisesti ja erityisesti EU:n neuvoston yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP määriteltujen kriteerien 1-8 mukaisesti.

Ulkoministeriö huomioi toimivaltaisen viranomaisen muutoksen osalta myös, että muutoksesta on ilmoitettava komissiolle vientivalvonta-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Ulkoministeriö ehdottaa, että ehdotetun lain 14 § 3 momenttia muutettaisiin muotoon *”Ulkoministeriö on toimivaltainen viranomainen ydinmateriaalien viennissä ja siirrossa Suomesta, kun kyse on kaksikäyttötuotteesta.”* Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan valvontaviranomainen on Tulli. Tämän vuoksi 16 § 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi

"Tulli valvoo myös ydinmateriaalien ja ydinjätteiden tuontia ja vientiä sekä kulkua Suomen alueen kautta, mukaan lukien silloin kun kyse on kaksikäyttötuotteesta."

Ydinlaitosten investointiympäristö, lupajärjestelmä, turvallisuusselvitys

Huomioiden hallituksen esityksessä todetun mukaisesti, että voimassa oleva ydinenergi laki on mukautunut yleiseen oikeudelliseen kehitykseen ja täyttää edelleen yhteiskunnan kokonaisedun varmistamiseen ja turvallisuuteen liittyvät tavoitteet sekä Suomea sitovat ydinalan kansainväliset velvoitteet, ulkoministeriö kannattaa uudistuksen tavoitetta parantaa ydinlaitosten investointiympäristöä uudistamalla lupajärjestelmää, karsimalla sääntelyyn muodostamia hankeriskejä ja parantamalla ennustettavuutta. Ulkoministeriö näkee tavoitteen positiivisena investointiympäristön näkökulmasta.

Ulkoministeriö huomauttaa, että ehdotettu sääntely jättää epäselväksi, onko luvanhaltijalla velvoite ilmoittaa valvovalle viranomaiselle muutoksista, jotka vaikuttaisivat lupaedellytysten arviointiin, ja tuleeko asiaa sellaisten muutosten kyseessä ollessa automaattisesti tarkastella ehdotettujen 316 §:n (lupapäätöksen siirtäminen) tai 318 §:n (ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttaminen) perusteella.

Ulkoministeriö kannattaa ehdotetun 121 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan luvanhaltijan juoksevaa hallintoa hoitavalta ylimmältä johtajalta (esim. osakeyhtiön toimitusjohtajalta) edellytettäisiin tehtävän hoitamisen kannalta riittävä asiantuntemus ja kokemus ydinlaitoksen turvallisuudesta ja sitä koskevasta säännöstä, sekä ylempää korkeakoulututkintoa, hyvämaineisuutta ja muutoin tehtävän edellyttämää soveltuvuutta. Ulkoministeriö kiinnittää huomiota ehdotetun säännöksen perusteluihin, joiden mukaan luvanhaltijan tulisi selvittää hyvämaineisuutta käytettävissään olevilla keinoilla eli käytännössä kysymällä henkilöiltä itseltään ja hakemalla suojelupoliisilta henkilöstä tämän suostumuksella henkilöturvallisuusselvitys. Ylimmän johdon turvallisuusselvitys voitaisiin perustelujen mukaan tehdä myös osana yritysturvallisuusselvitystä.

Ulkoministeriö kannattaa turvallisuusselvityslakiin esitettyä muutosta, jonka mukaan yritysturvallisuusselvitystä voisi hakea lain 21 §:n 1 momentin 5, 5 a, 5 b, 5 c ja 6 kohdassa tarkoitettua toimintaa valvova viranomainen.

Ulkoministeriö ehdottaa harkittavaksi tarkennusta siten, että turvallisuusselvitys olisi tarvittaessa mahdollista tehdä jo luvanhakijaa koskien.

Lain säätämisyjärjestys

Hallituksen esityksen perusteluissa jaksossa "12 Suhde perustuslakiin" ja säätämisyjärjestysivulla (s. 289) on selostettu, että myös uudessa laissa säädettäisiin kansainvälisten valvontaviranomaisten (EU komissio, IAEA) suorittamasta valvonnasta Suomessa. Perusteluissa on tunnistettu kansainvälisen valvontasääntelyn merkitys perustuslain 1 §:n kannalta (Suomen täysivaltaisuus, osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön). HE:n sivulla 289 on myös todettu, että ydinmateriaalivalvontaan liittyvät kansainväliset valvontavelvoitteet ovat olleet kumottavan ydinenergiain lain säätämisen yhteydessä yksi syistä, joiden vuoksi laki on aikanaan (HE 16/1985 vp) säädetty poikkeuslain säätämisyjärjestyksessä. Kansainvälisen yhteistyön muodot ovat kuitenkin kumottavan lain säätämisen jälkeen laajentuneet ja moninaistuneet, Suomi on liittynyt Euroopan unioniin ja perustuslaki on kokonaisuudessaan uudistettu, minkä lisäksi perustuslakivaliokunta on myöhemmin arvioinut asiaa valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä (PeVL 11/2000 vp, s. 3–4) ja todennut, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, kuten kyseinen lisäpöytäkirja, eivät sellaisenaan merkitse valtion täysivaltaisuuden loukkausta – näin ollen valvontaa koskevat säännökset eivät siten olleet ristiriidassa perustuslain kanssa (PeVL 11/2000 vp, s. 4/II) ja lakiehdotukset voitiin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. HE:ssä on todettu, että nyt ehdotetun ydinenergiain valvontasäännökset olisivat

linjassa nykyisten valvontasäännösten kanssa, eikä niiden arvioida olevan ongelmallisia perustuslain 1 §:n kannalta. Hallituksen esitys ehdotetaan siten käsiteltäväksi tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Ulkoministeriö pitää esitettyjä perusteluja asianmukaisina ja yhtyy niihin.

Valtiosihteeri

Jukka Salovaara

Yksikönpäällikkö

Outi Hyvärinen